

kan bero på de långa utdragna citaten. Möjligen beror det också på att resultatet inte relateras till ett forskningsläge. Författaren själv ser sin bok som ett uppslagsverk. Studien visar dock att det finns mycket att utforska när det gäller jaktens historia, inte minst för historiker och ekonomhistoriker.

Uppsala universitet

THERESE NORDLUND EDVINSSON

Stefan Persson, *Folkmedicin mellan gammalt och nytt: Sjuk- och hälsovård i södra Sverige vid förra sekelskiftet* (Lund: Folkklivsarkivet vid Lunds universitet 2020). 223 s.

Sjukdom, olyckor och smärtor har varit del av den mänskliga erfarenheten i alla tider. Hur människor har hanterat dessa besvär har dock förändrats genom tiderna. Den kanske största förändringen skedde i och med den moderna medicinens, eller skolmedicinens, intåg under 1800- och 1900-talen och det är denna som Stefan Persson skriver om i *Folkmedicin mellan gammalt och nytt: Sjuk- och hälsovård i södra Sverige vid förra sekelskiftet*. Med material främst från Folkklivsarkivet i Lund ger Persson en inblick i hur människor, framför allt på den skånska och smäländska landsbygden, traditionellt botade sina åkommor, med särskilt fokus på synen på de traditionella, lokala botarna som baserade sina behandlingar i naturmedicin och folktro. Vi får även en inblick i hur man i dessa områden såg på den tillväxande skolmedicin och dess relation till den traditionella folkmedicin.

Persson följer inte skolmedicinens ingång och folkmedicinens reträtt kronologiskt. I stället får vi först bekanta oss med folkmedicinens främsta företrädare, botarna eller de kloka, deras tillvägagångssätt, sociala ställning och relationer till framför allt landsortsbefolkningen. Därefter redovisas olika former av behandlingar och sjukdomstillstånd, där exempel ges på folkmedicinens praktiker och hur dåtidens skolmedicin hanterade liknande åkommor. Sist får vi en inblick i skolmedicinens etablering i de undersökta områdena, med ett fokus på inrättandet och utbredningen av anläggningar och tjänster, samt hur skolmedicinens utövare såg på samhället runt omkring dem, speciellt i hygienavseende.

I många hänseenden är *Folkmedicin mellan gammalt och nytt* ett förtjänstfullt bidrag till den medicinhistoriska litteraturen. Medan vissa skriver om medicinens utveckling som en teleologisk framgångssaga ifrån idel lidande och utbredda vanföreställningar till vetenskapsbaserad avancerad vård, och andra fokuserar på att ifrågasätta den bilden, ger Persson en utförlig bild av övergången mellan traditionell och modern medicin. Framför allt ger boken

en god inblick i hur viktig föreställningsvärlden och den sociala situationen varit för individens syn på vilken vård som är tillförlitlig. Att religiösa och mytologiska förförståelser spelat roll för hur sjukdomar, deras ursprung och bot, tolkats och hur detta inverkat på förtroendet för den traditionella respektive den moderna medicinen ges många goda och övertygande exempel på.

Tyvärr gör denna struktur att sammanhangen ibland är svåra att se och boken känns i vissa delar något fragmenterad. Det blir en hel del upprepningar och bitvis framstår den som inte helt genomarbetad. Detta blir speciellt problematiskt när det kommer till den historiska jämförelsen mellan de två medicinska traditionerna. Även om förändringar över tid noteras på flera ställen så är det av boken svårt att få sig en uppfattning om hur dessa relaterar till varandra. Speciellt beklämmande blir det i fråga om skolmedicinen.

Boken täcker ungefärligen tiden 1860–1920, och folkmedicinens nyanser under denna period, både geografiskt och tidsmässigt, ges stort fokus. Förutom några mindre utläggningar om nya kommersialiserade preparat, framställs däremot skolmedicinen som näst intill enhetlig i sina behandlingsmetoder under hela tidsperioden. Det är bara skolmedicinens geografiska och organisatoriska förändringar som lyfts fram i boken.

Att boken saknar en skildring av behandlingsmetodernas utveckling inom skolmedicinen får tyvärr problematiska följder för förståelsen av dåtidens människors synsätt och agerande. Vid 1860 var skolmedicinens behandlingsresultat för de flesta åkommor troligtvis inte bättre än folkmedicinens. Således blir Perssons slutsats att vi måste ta människors traditionella, religiösa och mytiska föreställningsvärld i beaktan för att förstå deras tilltro till folkmedicinen något svag. De kan helt enkelt ha valt det av två dåliga alternativ som stod närmast till hands, geografiskt och ekonomiskt. 60 år senare hade stora förändringar skett inom skolmedicinen, både i dess behandlingsmetoder och dess geografiska utbredning, och Perssons förklaringsmodell för de som då fortsatte att hålla fast vid folkmedicinen blir betydligt mer relevant. Således hade boken gynnats av att vara lite mindre bundet till sitt källmaterial och i stället relatera mer till den vidare utvecklingen som sker under denna period, speciellt vad gäller skolmedicinens behandlingsmässiga progression.

I och med de ovanstående problemen så missar boken möjligheten att uppfylla sin ambition om att visa på övergången mellan folkmedicin och skolmedicin. Detta förminskar dock inte bokens bidrag till förståelsen av folkmedicinens utbredning och karaktär under den undersökta perioden. För den som är intresserad av just folkmedicinens historia, men även dess kopplingar till våra tiders alternativmedicin, är *Folkmedicin mellan gammalt och nytt* en mycket givande bok, med många intressanta och ingående exempel.

Uppsala universitet

CARL BJÖRVANG